

**A kócbábú-lét
tagadása** Döbrentei Kornél:
Ajánlások könyve,
Püski Kiadó, 2013.

A költő minden időben az emberiség kovácsa. Tűzzel, a szavak tűzével dolgozik, hús-vér anyagot hevít, a rímek kalapácsával üti, formálja azt a világot, amelyből önnönmaga is vétetett. Döbrentei Kornél is, héphaisztoszi módon szellemi műhelyéből előtörő alkotásaival figyelmeztet, utat mutat, abroncsként összefog, ívként egybehegeszt. Gondolatvilága mélyen beágyazódik a nemzeti irodalomba, és ezen keresztül a világirodalomba is. Az *Ajánlások könyve* erre a szemléletrendszerre épül. Verseit a magyar történelem nagyjain, szellemi kiválóságain, költőin, képzőművészein kívül egyetemes nagyságoknak is ajánlja. A költő eszmei körének legbelsőbb részében megjelenik a család, a közeli volt és jelenlegi barátok, ezzel tovább erősítve a munka hitelességét és intimitását. A kötetben olyan nagyságoknak ajánl verseket – a teljesség igénye nélkül megemlítve –, mint Géza fejedelem, Szent Erzsébet, Szent Margit, Zrínyi Ilona, a püspök vértanúk. De megjelennek itt az '56-os mártírok, köztük Mansfeld Péter, és a művészet elhunyt nagyjai, a politika szereplői – Balassi, Berzsenyi, Madách, Széchenyi, Petőfi, Németh László, Takács Gyula, Tisza István, Tormay Cécile, Kocsis Sándor, Sütő András, Gyurkovics Tibor, Csurka István, Schéner Mihály, Pilinszky János, Kormos István, Nagy László, Simonffy András, Nagy Gáspár, Latinovits Zoltán, Kassák Lajos, Victor Hugo, Hemingway, Munkácsy, Csontváry, Van Gogh, Aba Novák – mellett az élők is, mint Tökés László, Csoóri Sándor, Szervátiusz Tibor, a Csete házaspár, Tóth Bálint, Móser Zoltán, Olasz Ferenc, Lacza Márta és még folytathatnánk a sort. Ez a néhány név is mutatja, mennyire átfogó, színes és mennyire egyetemes munka született Döbrentei Kornél tollából, melynek vezérsugara maga is egy ajánlás. Nagy László 1971-es írása, ahol bemutatja a glóbuszon az új magyar költőcsillagot, aki munkájával ki tudott emelkedni a *verselő tehetségek tömegéből*. De a múlt nagyjain, a művészekén, tehetségeken túl Döbrentei Kornél verseit a mindennapok emberének is ajánlja. Olyanoknak, akiknek láthatatlan életművük van, akik vele együtt szenvedtek végig történelmi korszakokat, akiknek mindennapi munkája az ország boldogulásának alapjait teremtette meg.

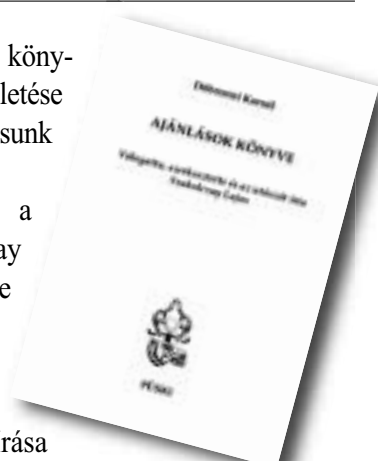
Lapozzuk fel ezt a könyvet úgy, hogy a mű születése mögé nézünk. Pillantsunk be a költő műhelyébe!

Kezdjük mindjárt a végéről. Szakolczay Lajos foglalja össze néhány oldalon keresztül, hogyan látja az általa szerkesztett Döbrentei-kötetet. Írása

magával ragadó, ismeri, érzi Döbrentei Kornél művészetét, amelyet aztán a maga sajátos lendülettel, vehemens képeivel fűszerez. Az *Ajánlások* könyvének nem is lehetett volna jobb gondozója, hiszen Szakolczay teljes mértékben ráértett mindarra, amit a könyv kifejezni akar. A felépítettségnek íve van, ez két nagy fejezetben – amelynek címei *Megtartó abroncsunk* és *Véredben a harangszó* – bontakozik ki, ezzel rendkívül jól körülírja a fogalmat: ajánlás. Hiszen manapság is szükség van az élő költészetre. A gimnáziumi és általános iskolás tantermek falain gyakran találni irodalmi arcképeket. Balassitól Weöres Sándorig időrendben sorakoznak a költők. Hidegen néznek a magyar kultúrát magukba szívni készülő nebulókra, akik sokszor talán nem is értik a memoriterként feladott verseket. Többnyire azért, mert nem él igazán az irodalom. Pedig mi más lehetne megtartóbb, és mi más lehetne életvezetőbb, mint a költők vezérharang szava, melynek a vérünkben kell lennie? Nem arcképcsarnokokra, hanem a köztünk élő hús-vér költőkre van sokkal inkább szükség, akiknek saját tapasztalatain, meglátásain élővé válik a klasszikus magyar irodalom. De hogyan is?

Kívülállóként bizony látni, hogy a költészet kökemény munka, amely lemondásokkal teli, noha a látszat délibábos. Jobb esetben közszereplésekkel, vacsorákkal, egyéb meghívásokkal, elismerésekkel, ünnepekkel esetleg méltatásokkal tarkított. Közben állandóan zakatol a költői agy: ezt is, azt is meg kellene írni! Hogy micsoda mindennapos erőfeszítést kíván mindez, csak akkor érthetjük meg igazán, ha belülről látjuk.

Döbrentei Kornél íróasztala semmiben sem különbözik a hétköznapi „ikeás” íróasztaltól. Sőt, még talán kisebb, egyszerűbb, olcsóbb is. Van ugyan rajta számítógép, de az soha nincs bekapcsolva, mondván, mi lesz akkor, ha végérvényesen elmegy az áram, visszajutunk a középkorba, és minden technikai apparátus befuccsol. Elhúzódik ettől a kénye-

lemtől, bár állandóan tartja másokban a reményt, egyszer majd... A jó öreg írógép soha nem hagyja cserben. Az újság és lapszerkesztők legnagyobb „öröme”, akiknek Kornél kéziratát maguknak kell bepötyögni. Szóval így születnek a versek, csattogva, zakatolva, mint a 424-es lokomotív. Az asztal fölött a szoba falán az Árpád Pajzs alatt a Balassiakard jelzi, csapataink harcban állnak, Kornél a helyén van. Mindezt az érzést erősíti egy végzős osztályról készített tablókép, amely az egykori ludovikás tiszteket ábrázolja, köztük az idősb Döbreneti Kornélt. Innen vezényel a néhai főhadnagy úr rohamot, visszavonulást, bár azt igen ritkán. Szóval ebben a légkörben indul a csata, itt kezdődik minden. Az ajtó bezárul, az ablakok spalettái csukódnak, és ezzel egy időben kinyílik egy olyan világ, amely képes kapcsolatot teremteni ég és föld között.

A költőt és a nem költőt elsősorban az különbözteti meg egymástól, hogy az outsider állandóan felteszi a nagy kérdést: hogyan tudsz ilyet kitalálni, hogyan születnek a művek? A szakember válasza tiszta: önmaga sem tudja. Van valami isteni átszellemülés ebben a művészetben, ami az arcra is kiül. A képzőművészet esetében ott van az anyag, amellyel a mester dolgozik. A költő, mint ahogyan Kornél is, kénytelen-kelletlen önmagát gyúrja, préseli, színesíti, kovácsolja, ha kell, formálja. Az alkotói folyamatban mindez látszik is. Amikor kinyílik a szoba ajtaja, azt gondolnánk, költőnk végre megpihen. De be kell látni, hogy a bezárkozás utáni előjövétel az igazi munka. Kornél ilyenkor télen hosszan nézi az általa elkészített tüzet a kályha üvegajtóján keresztül, fát hasogat – bár éles szablya helyett baltát használ –, tavasszal és nyáron pedig kint, az állatok, kutyák, macskák, madarak titkait próbálja fejtegetni. Csak onnan lehet tudni, hogy éppen dolgozik, hogy bele-belecsap a húrok pengetésibe, legalább egy-egy mondat erejéig. Dörgedelmes hangon, Istennel is veszekszik egy picit. Azután visszamegy, újra bezárkózik, és serceg a papír, füstöl a toll. A kéziratban látszik igazán a csata nyoma. Sztalingrád nézhető így ki a német haderő bekerítésekor, vagy a Donkanyar, ahol pergőtűzek hatására lángolt a föld.

Van viszont egy nagyon felemelő momentum. Amikor megszületik a vers, és pont kerül az alkotói folyamat végére, mindig a családtagok hallják először a műveket. Különösen furcsa beavatottságot éreztem az első ilyen alkalomkor, amely azóta sem csökkent. Részese lenni valaminek, amely új üzenetet hordoz. Gondolatok értékelődnek át, kerülnek más megvilágí-

tásba, kontúrok élesednek ilyenkor. A munka első véleményei is itt fogalmazódnak meg. A család benyomása talán még fontosabb, mint bármely kritika. Ebben a légkörben született meg az Ajánlások könyvében *A rendíthetetlen lovag*, amely Gróf Tisza Istvánról szól, vagy a *Rovásírás egy emlékoszlopra*, Tormay Cécile-nek. E két történelmi személyiséghez eddig még senki nem írt semmit. Sőt, a mai napig letörölhetetlen bélyeg van mindkettejük homlokán. Ezzel dacol Döbreneti Kornél, és méltó rangra emeli őket a XXI. század magyar irodalmában, hogy mindaz, amit képviseltek, élő lehessen újra.

A *Magyar Invalidus* megszületése különös történet. Ambrus Sándor ragyogó alkotásához, az 1848-as huszár szobrának avatásához született a vers. A szobor kicsinyített mása sokáig állt a kályhán, nézegettük, beszélgettünk róla. Zseniális munka, amely erősen kifejezi a küzdelmek mellett a magyar katona sorsát is. A másolat lábából letörtött egy darab, ezért mindenki azt gondolta, a művész így akarta még tovább erősíteni a katona csonkaságát, bal keze pedig a köpönyeg alatt volt megmintázva. Úgy nézett ki, mintha az is hiányozna. Csak amikor már készen volt a vers, akkor derült ki, hogy a látszat csal. Egy sort emiatt át kellett írni: „*bal kéz kardmarkolatra csírázik*”.

Nemrég hozták haza Kocsis Sándort, „Kockát”, az Aranycsapat egykori legendáját, a Barcelona kiváló játékosát. Ez alkalomból Kú Lajos kérte meg Döbreneti Kornélt, hogy készítsen el egy verset az újratemetésre. Ez lett a *Felhőfejes*. Az *Ajánlások könyve* tehát saját magát is folyamatosan alakította új szereplőkkel. Ebben az ívben és megvilágításban így lehetett teljes ez a szellemi kör.

A kötet utolsó verse, a *Mária kertje: DACFÖLD*. Petrás Máriának címezve. Ez a munka nem más, mint a központot, az alkotói szobát övező légkör bemutatása, s főként a kert, amelynek burjánzó közegében lépten-nyomon szoborroncsokra, az égetőkemence által elvetélésre rendeltetett műmagzatokra lelhet az ember. Ahol minden nap a teremtés jegyében telik. A kerámiaszobrok búvköre, az üvegkorpuszok napfényvilága, gyerekek, unokák derűje, óvó és féltő védelem. Ez mind Pomáz, a Meselia hegy, a külterület. Nem véletlen, hogy a munkát ezzel a művel kellett lezárni. Ez egy önmegvallás Máriának, hogy a költő miként látja azt a tájat, ahol él. Miként gondolkodik mindarról, mindazokról, akik őt körülveszik.

Az alkotói folyamat eme búvköréből időnként ki kell szakadni. Döbreneti Kornél életében ez külön, mérnöki

pontosággal megtervezett programként zajlik, talán azért is, mert nem szívesen rándul ki. Egy-egy nagyobb túra alkalmával a hazatérés eufórikus mámorában gyakran fogalmazódik meg benne az a gondolat, hogy odabilincseli magát a szoba rejtekében lévő kéményéhez, és soha többet egy tapottat se. No de mégis...

Költő barátjának és rokonának nemcsak a versek miatt jó lenni, hanem azért is, mert a költő „zaklatott élete” miatt ismeri a budapesti életet, és ebből a hozott ismeretanyagból valamit a kívülálló számára is csepegtet. Mind-egyik kis vendéglátóhely, kultikus tér, utca rejteget magában egy-egy különös történetet. Az *Ajánlások* könyvének egyes szereplői hol itt, hol ott bukkannak fel gondolatban. Szóval a jól megtervezett fővárosi séta soha nem tűnik szervezett programnak. Sőt, a szabadság kiteljesedését érezheti az ember egy-egy alkalomkor.

Békásmegyer, HÉV, Batthyány tér. Itt mindjárt meg is állunk, ez lesz a bázis, ahol megtervezzük utunkat. Gondolkodni a csarnokkal szemközti Kisvígadóba kell betérni. Régi ismerősök köszönnek. Döbrentei Kornélnak mindenképp van egy olyan szava, amit az ismeretlen ismerős magáénak érezhet. Szólni nem kell, a főúr – mint a régi világban – tudja, pohár vörösbor, cabernet sauvignon, természetesen a jobbikból. Az ántivilág – szigorúan nem a bolsevik – jellemző Kornélna, egy kicsit megelevenedik mindaz, amit a húszas-harmincas évek hajdani történetéből csak nagyanyáink elbeszélése nyomán ismerhetünk mi, nyolcvanasok. A kamásli azért hiányzik!

Miután kész a haditerv, indulhatunk. A háborút nem hagyjuk otthon, visszük magunkkal, ilyenkor nagy szerencse, hogy már nem karddal járnak a nemes urak. Minden helyszínnek története, intimitása van, a metró aluljárótól az Astoria árkádjain át, a Deák térig. A költészethez ez is hozzátartozik. Az élet teljességében élése az írói alkotói folyamat eleve része. Ez a szabadság, ahol szárnyal és kibonta-

kozik minden, amit a fegyelmezett, reggel nyolcra munkába járó ember elnyom magában. Barátságok, szerelmek, néhány óras együttlétek története. Más világ ez, amely évszázadok óta mit sem változott, hiszen a költők úgy élnek és azon szenvedélyeknek áldoznak, mint őseik, csak más formában. Hát így lesz élő a könyv, így lesz hús-vér a művészet.

A mozgólépcsőn előbukkanva ellenőrök állják az utunkat. Váratlanul az egyik odaszóval: jó napot, művész úr! Mielőtt meghökkennénk, nem ez volt az első, és egyetlen eset. Egy korábbi verseskötet, vagy éppen a TV hatása-e, ez ebben az esetben részletkérdés. Tudják, ismerik, hús-vér költő, aki nemcsak az arcképcsarnokból integet, mint rémalak, az oszlopok közül. Püski István az *Ajánlások* könyvében, a kiadó előszavában teszi fel a kérdést, mit nevezhetünk magyar irodalomnak? A Döbrenteiét igen. A jelenség, az élet, amellyel Döbrentei Kornél rendelkezik. Nem kell féltünk tehát a XXI. század elején sem a nemzet líráját, hiszen élő, eleven, működő egész. Más kérdés, hogy nem

jut, vagy nem úgy jut el mindenképp, ahogy kellene. Könyvet egyre kevesebben olvasnak, viszont az új technikai eszközök új távlatokat nyithatnak ebben is.

Újra Batthyány tér, a Vigadó, a nap végi pohár vörösbor. Újragondolt gondolatok, benyomások után irány a HÉV, Békásmegyer, végül Pomáz. Vissza az idilli hétköznapiakba. A költő számára is az elvégzett munka után fontos az elismerés. Legyen az bármily kicsi vagy nagy, de kell, sokkal jobban, mint a hétköznapi ember számára. Még ha nincs is kimondva. Az 1971-es Nagy László-ajánlás fogalmazza ezt meg, hogy mennyire és miért is van szükség a költészetre, a költő megbecsülésére: „Védelemre nincs szüksége, de biztatásra, megértésre igen. Mert végül is nem egy kócbabáért küzd, hanem az egyetlen életért.”

Lantos Tivadar

Címer is lehetne... (famozaik, fafaragás, 1907-es keltezésű népművészeti fakeret, keretezett textil háttér)